

бюджетна дотація для утримання маточного поголів'я кіз та/або овець. Розмір підтримки – 2 тис. грн на одну голову для тих, хто утримує від 5 до 500 голів кіз та овець.

Узагальнюючи вищезазначене, можна зробити висновок про те, що основними нормативно-правовими актами, що регламентують здійснення збутової діяльності сільськогосподарських виробників та постачальників, є Господарський та Податковий кодекси України. Водночас в умовах воєнного стану в країні збутова діяльність сільськогосподарських виробників регламентується спеціальними нормативно-правовими актами, які передбачають забезпечення безперебійності виробничих процесів та продажу сільськогосподарської продукції на основі розширення напрямів та розмірів державної підтримки.

Використані джерела:

1. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>
2. *Господарський кодекс України*. Офіційний текст. Київ: Юрінком Інтер, 2024. 236 с.
3. Податковий кодекс (редакція від 01.04.2024 р.). URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/nalogovyi-kodeks/>
4. Законом України «Про митний тариф» від 19.10.2022 № 2697-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-IX#Text>
5. Про внесення змін до деяких законів України щодо безперебійного виробництва та постачання сільськогосподарської продукції під час воєнного стану. Закон України від 12.05.2022 №2246-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-20#Text>
6. Постанова КМУ від 15.03.2024 №300. Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2024-%D0%BF#Text>

УДК 338.43:502.131.1:338.245

Надводнюк О.О., здобувач третього рівня освіти, доктор філософії PhD

Білоцерківський національний аграрний університет

ОБҐРУНТУВАННЯ МОДЕЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ КРАЇНИ

Доведено, що стале сільське господарство передбачає досягнення збалансованості екологічних, соціальних та економічних чинників у сільському господарстві з метою створення можливостей задоволення потреб майбутніх поколінь. Узагальнено наявні практики сталого ведення сільськогосподарської діяльності, а саме: ощадне сільське господарство, кращі сільськогосподарські практики, органічне сільське господарство, стале інтенсивне сільське господарство, модель «перманентного сільського господарства» передбачає гармонію з природними процесами, мінімізує витрати праці. Систематизовано чинники, які впливають на перехід до нових моделей ведення сільськогосподарського виробництва на принципах сталості.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, моделі сталого розвитку, ощадне сільське господарство, кращі сільськогосподарські практики, органічне сільське господарство, стале інтенсивне сільське господарство, модель «перманентного сільського господарства».

Розвиток сільськогосподарських підприємств відбувається під впливом значних змін природно-кліматичних умов, які характеризуються підвищенням температури, посиленням частоти змін або перепадів погоди, ранніми або пізніми приморозками, раптовими й зливовими дощами, посухами, суховіями, градами тощо. Процеси, які відбуваються в природному середовищі останнім часом, свідчать про настання глобальних змін, ризики яких складно оцінити. Саме ці обставини зумовлюють пріоритетом повоєнного відновлення всебічне впровадження принципів сталого розвитку у практичну діяльність сільськогосподарських підприємств.

У науковій літературі сталий розвиток розглядається в аспекті забезпечення стабільного економічного зростання без негативних змін навколишнього середовища за умови збереження ресурсної бази в довгостроковій перспективі, здатністю системи до розширеного відтворення та знаходження нового стану динамічної рівноваги [1].

Встановлено, що існують численні підходи до дефініції поняття сталого сільського господарства, зокрема: «... це філософія та система, що базується в сукупності цінностей, які характеризують ... розширення можливостей, усвідомлення екологічних та соціальних реалій, а також здатність людини використовувати раціональні дії» [2]; «... стратегія, яка допомагає виробникам підібрати гібриди та сорти, обрати підходи до управління, системи обробітку ґрунту, дотримання сівозмін з метою скорочення витрат на придбані ресурси, мінімізації впливу системи на довкілля поза фермою, а також забезпечує одержання стабільних обсягів виробництва продукції та прибутку» [3]; «... як здатність досягати цілей ... що дає можливість сільському господарству розвиватися із найвищою корисністю для людини на основі ефективного використання виробничих ресурсів та досягати збалансованого середовища» [4]; «... менеджмент та збереження природно-ресурсної бази, орієнтація технологічних та інституційних змін таким чином, щоб забезпечити задоволення потреб нинішніх і майбутніх поколінь» [5]. Вищезазначені дефініції розуміння сталого сільського господарства доводять, що лише за підходом Сільськогосподарської та Продовольчої Організації ООН (FAO) наголошується на збалансуванні екологічних, соціальних та економічних чинників у сільському господарстві та можливості задоволення потреб майбутніх поколінь.

Сільськогосподарське підприємство є відкритою складною системою, яка включає підсистеми та елементи, а тому від ступеня їх злагодженого, своєчасного комплексного реагування на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища залежить досягнення ним збалансованого соціо-еколого-економічного розвитку. Отже, сталий розвиток сільськогосподарського підприємства нами розглядається як набуття підприємством нової якості, яка проявляється в збалансованому розвитку підсистем (економічної, соціальної, екологічної), стійкому зростанні та активному впровадженні інноваційних технологій, методів управління та продуктів у практичну діяльність.

Встановлено, що дослідники виділяють різні моделі сталого розвитку, серед яких доцільно виділити такі:

1. Ощадне сільське господарство – це система землеробства, яка передбачає мінімальне порушення ґрунту, диверсифіковану сівозміну та підтримання органічного ґрунтового покриву [6,7]. Цю модель називають як одну із найкращих практик менеджменту, яка має позитивний вплив на екосистему та базується на таких принципах: прямий посів

сільськогосподарських культур (тобто No-till), постійний ґрунтовий покрив на основі пожнивних залишків або покривні культури та додержання науково обґрунтованих сівозмін. На сьогодні модель ощадного сільського господарства включає сучасні підходи до обробітку ґрунту, практики водозбереження, управління щодо раціонального використання техніки, які адаптовані для конкретного регіону, а також практичні засоби захисту навколишнього середовища.

2. Краща сільськогосподарська практика (GoodAgriculturalPractices, GAP), за визначенням ФАО - це «збірник принципів для застосування у виробництві на фермі та післявиробничих процесів, які забезпечують виробництво безпечної, здорової їжі та нехарчової сільськогосподарської продукції, при врахуванні економічної, соціальної та екологічної сталості» [8]. Основними цілями цієї моделі є: забезпечення безпечності та якості продукції в агропродовольчому ланцюзі, отримання нових ринкових переваг шляхом модифікації управління ланцюгом постачання та раціонального використання природних ресурсів, збереження здоров'я працівників та належних умов праці.

3. Органічне землеробство визначається Міжнародною Федерацією руху за органічне сільське господарство (IFOAM) як «виробнича система, яка підтримує здоров'я ґрунтів, екосистем і людей. Ця модель базується на врахуванні екологічних процесів, біорізноманіття та виробничих циклів, адаптованих до місцевих умов, а також не передбачає використання засобів, які зумовлюють несприятливі наслідки. Органічне сільське господарство поєднує традиції, інновації та наукові дослідження з метою збереження навколишнього середовища, здоров'я людей [9].

4. Стале інтенсивне сільське господарство (SustainableIntensification(SI), що передбачає підвищення ефективності використання виробничих ресурсів з метою виробництва більших обсягів сільськогосподарської продукції із одиниці площі сільгоспугідь та зниження негативних екологічних та соціальних негативних наслідків [10].

5. Модель «перманентного сільського господарства» передбачає гармонію з природними процесами, мінімізує витрати праці і не завдає шкоди екології. Як зазначають зарубіжні науковці, пермакультура це свідоме проектування та підтримка сільськогосподарських продуктивних екосистем, яким властивою є різноманітність, стабільність і сталість природних екосистем [11]. За своєю сутністю ця модель передбачає дизайн системи рослинництва, яка враховує особливості кожної рослини та її взаємозв'язок із іншими елементами навколишнього середовища, з метою створення найбільш сприятливих умов для розвитку складових природного середовища та рослини.

Очевидно, що перехід до нових моделей ведення сільськогосподарського виробництва на принципах сталості залежить від численних факторів, які характеризують елементи середовища функціонування сільськогосподарських підприємств. Вважаємо, що необхідність додержання у виробничій діяльності сільськогосподарських підприємств принципів сталого розвитку пояснюється тісною взаємодією сільського господарства із елементами навколишнього середовища, біологічним характером сільськогосподарського виробництва, високою залежністю результатів діяльності від природно-кліматичних чинників, наявністю взаємного впливу галузі на довкілля і навпаки, тощо.

Використані джерела:

1. Varchenko, O., Utechenko, D., Khakhula, L. Key. (2019). Components of Sustainable Supply Chain Development of the Agricultural Sector of Ukraine. International Journal Supply Chain. Management. Vol. 8, no 2. pp. 874–884.

2. Siebrecht, N. (2020). Sustainable agriculture and its implementation gap – Overcoming obstacles to implementation. Sustainability, Vol. 12(9), pp.3853-3865. DOI:10.3390/su12093853.
3. Trigo, A., Marta-Costa, A., Fragoso, R. (2021). Principles of sustainable agriculture: Defining standardized reference points. Sustainability, Vol. 13(8), 4086. DOI:10.3390/su13084086
4. Harwood, R.R. (2020). A history of sustainable agriculture. Sustainable Agricultural Systems, P.3–19. DOI:10.1201/9781003070474.
5. FAO. Conservation Agriculture Food and Agriculture Organization of the United Nations. 2006. Available at: <http://www.fao.org/conservation-agriculture/en/>
6. Nyanga, P.H., Umar, B.B., Chibamba, D., Mubanga, K.H., Kunda-Wamuwi, C.F., and Mushili, B.M. (2020). Chapter 6 – Reinforcing ecosystem services through conservation agriculture in sustainable food systems. In Rusinamhodzi, L. (Ed.) The Role of Ecosystem Services in Sustainable Food Systems, Academic Press, pp. 119-133. DOI:10.1016/B978-0-12-816436-5.00006-8.
7. Conservation Agriculture: Making Climate Change Migration and Adaptation Real in Europe. Available at: https://ecaf.org/wp-content/uploads/2021/02/Conservation_Agriculture_climate_change_report.pdf
8. Sareen, S.A. (2016). Scheme and Training Manual on Good Agricultural Practices. Rome: FAO, 122p.
9. Miśniakiewicz, M., Łuczak, J., Maruszewska, N. (2021). Improvement of organic farm assessment procedures on the example of organic farming in Poland – Recommendations for organic farming in Poland. Agronomy, Vol. 11(8). DOI:10.3390/agronomy11081560.
10. Petersen, B. Snapp, S. (2015). What is sustainable intensification? Views from experts. Land Use Policy, Vol. 46. pp. 1-10. DOI:10.1016/j.landusepol.2015.02.002
11. Holmgren, D. (2020). Essence of permaculture. Melliodora Publishing. 43p. ISBN: 978-0-6483442-3-0.

Секція 3. Зелена стратегія розвитку аграрного сектору економіки

УДК 336.502

Драган О.О., канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, Україна

РОЛЬ ЗЕЛЕНОГО БАНКІНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Досліджено сутність зеленого банкінгу, як одного з важливих елементів забезпечення цілей сталого економічного розвитку. Окреслено проблеми з якими стикається зелений банкінг та наведені приклади успішних ініціатив зеленого банкінгу.

Ключові слова: сталий розвиток, екологічний, зелений банкінг, економічний розвиток.